

Balanceren op de lijn van veiligheid

“Dit is echt veel te gevaarlijk!?” en “Ik snap niet dat je hier zo rustig kunt staan”. Deze zinnen hoor ik regelmatig van collega’s die de gymzaal binnenlopen. Ze zien continu bijna ongelukken, maar wat zij als risicovol beschouwen, is voor mij vaak een bewuste afweging. Dan leg ik weer uit dat bewegingsonderwijs zonder risico nutteloos en saai is en dat het draait om de grens van wat ‘aanvaardbaar’ is. | Monique van Ark

Aanvaardbaar risico

Het aanvaardbaar risico is de dunne lijn waarop we als docenten constant balanceren. Te weinig risico leidt tot weinig leermomenten en een saaie les; te veel risico kan leiden tot ernstige ongelukken. De uitdaging is dat deze grens voor iedereen en in elke situatie anders is. Denk aan het volgende: een ervaren docent LO met een klas vol talentvolle en zelfstandige leerlingen kan een uitdagend parcours opbouwen met spectaculaire onderdelen, zoals het zwaaien in de ringen zonder hulp. Dankzij jarenlange ervaring kent deze docent de grenzen van de klas en weet hij exact wanneer en waar extra veiligheidsmaatregelen nodig zijn. Bij een andere school, met een nieuwe klas en minder ervaren leerlingen, is diezelfde activiteit mogelijk onverantwoord en dus onacceptabel. De docent moet hier andere keuzes maken om de veiligheid te waarborgen.

Het aanvaardbaar risico is dus geen vaststaand gegeven, maar een dynamische inschatting die afhangt van de context, de docent en de vaardigheden van de leerlingen. Het is daarom cruciaal om jezelf af te blijven vragen of de gekozen activiteit past bij jouw situatie. Hieronder staan daarom zes

vragen. Weet jij direct het juiste antwoord hierop? Vervolgens worden er vier veiligheids-casussen beschreven, casussen waar wij (nog) geen duidelijk antwoord op hebben. Immers, zoals hierboven staat beschreven is er een groot grijs gebied binnen het aanvaardbaar risico. Dit is gesprekstof voor jou en jouw collega’s in de vakgroep. We zijn benieuwd naar jouw/jullie mening.

Test je kennis

Vraag 1. Moet een docent LO een EHBO-diploma hebben?

Hoewel er geen wettelijke verplichting is, kan de rechter wel verwachten dat een docent beschikt over basiskennis van EHBO. Zeker bij ernstige incidenten, zoals bewusteloosheid of wervelletsel, wordt beoordeeld of de docent juist heeft gehandeld. Het advies is om de kennis regelmatig op te frissen en als sectie een duidelijk EHBO-beleid te hebben. Zie het artikel ‘Richtlijnen voor veiligheid en EHBO in de gymles’ van Joyce Velthuis (LO Magazine 1, 2022). Scan of klik [hier](#) naar het artikel

Vraag 2. Wie is er aansprakelijk bij ongevallen?

Het Nederlandse rechtssysteem stelt dat iedereen zijn eigen schade draagt. Als er sprake is van domme pech, bijvoorbeeld doordat twee leerlingen tijdens een gymles tegen elkaar op botsen waardoor de bril van een leerling sneuvelt, draaien de ouders voor de schade op. Maar wanneer die schade ontstaat doordat een leraar een fout heeft gemaakt of onzorgvuldig heeft gehandeld bij het lesgeven of bij het toezicht houden, dan kan er sprake zijn van een onrechtmatige daad. Het schoolbestuur dat de school in stand houdt, is primair aansprakelijk voor fouten van ondergeschikten. Heeft de leraar bewust roekeloos gehandeld, dan kan hij in bepaalde gevallen ook persoonlijk aansprakelijk worden gesteld. Leden van de KVLO zijn voor persoonlijke beroepsaansprakelijkheid verzekerd, behalve in het geval van opzet en bij werkzaamheden uitgevoerd als zzp-er.

Zie het artikel ‘Veiligheid, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid’ op pagina 4-6 van dit magazine en de rubriek Recht in LO Magazine 4, 2024, pag. 48.

Scan of klik [hier](#) naar de rubriek

Vraag 3. Zijn matjes tijdens het ringzwaaien verplicht?

Recentelijk zijn er situaties geweest waarbij leerlingen uit de ringen vielen

door te weinig knijpkracht in verhouding tot hun lichaamsgewicht. Het beveiligen met matten is daarom nóg belangrijker geworden, zelfs als er alleen rustig gezwaaid wordt. Als matten niet gebruikt worden, moet dit zeer goed beargumenteerd kunnen worden om als aanvaardbaar risico te worden gezien.

Zie het artikel 'En dan gaat het mis. Had ik.....()' van Ton de Ruijter in LO4 2021.

Scan of klik [hier](#) naar het artikel

Vraag 4. Wie is verantwoordelijk bij externe sportactiviteiten?

Bij clinics of activiteiten buiten schooltijd maar binnen de LO-uren, zoals klimmen of mountainbiken, blijft de school verantwoordelijk. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn de deskundigheid van de instructeur, toezicht van de docent, schriftelijke afspraken met de aanbieder en de verzekeringen. Zie de rubriek Recht in LO Magazine 8, 2021, pag. 16.

Scan of klik [hier](#) naar de rubriek

Vraag 5. Is een vakwerkplan verplicht?

Het vakwerkplan is niet alleen een onderwijskundig document, maar wordt ook juridisch meegewogen. In rechtszaken wordt gekeken of de docent handelde volgens het vakwerkplan en de gangbare didactiek. Zo kun je aantonen dat de les zorgvuldig en

verantwoord is ingericht. Zie het artikel 'Veiligheid, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid' op pagina 4-7 van dit magazine.

Vraag 6 Zijn sprongen met de minitrampoline zoals hoog-springen over een touwtje of dunken zonder meer veilig in het bewegingsonderwijs?

Nee. Alternatieve sprongvormen die een ander doel hebben dan het oproepen van een zweefmoment hebben een risico in zich. De oriëntatie is complexer, leerlingen gaan eerder voor hoogte dan voor techniek en veiligheid en adequate hulpverlening is lastig. Als het doel bij de hurksprong is het leren intrekken van de benen dan kan springen over een touwtje wel worden gebruikt mits de hoogte beperkt blijft. Zie het artikel 'Minitrampoline springen in het basisonderwijs (3)' van Corine Visser en Hans Dijkhoff (LO Magazine 3, 2018).

Scan of klik [hier](#) naar het artikel

Wat vindt de vakgroep?

Als vakgroep ben je waarschijnlijk regelmatig met elkaar in gesprek over veiligheid van bewegingssituaties. Hieronder staan een paar situaties die tot gesprekken kunnen leiden met elkaar in de pauze, vakgroepvergaderingen, of bijvoorbeeld tijdens studiedagen. Deze casussen kunnen aanleiding zijn voor onderlinge afstemming.

Veiligheids casus A. Wendsprong

Binnen onze vaksectie hebben we een discussie over wel of niet vangen door medeleerlingen met de steungreep aan

de bovenarmen bij de wendsprong-minitrampoline-kast-landingsmat. De ervaring leert dat bij deze sprong geen of nauwelijks ongevallen plaatsvinden. Hoogstens een leerling die zich blesseert door te landen met knieën op de kast, maar met vangen wordt dit niet voorkomen. Ook hulpverleners zorgt niet voor een beter resultaat. Hulpverleners verhindert de sprong eerder dan dat deze wordt ondersteund. Bovendien is er een gevaar dat de springer bovenop de voet van de vanger of hulpverlener landt. Daarentegen kan de docent juridisch worden aangesproken als er toch een blessure wordt opgelopen: waarom stond er geen vanger?

Veiligheids casus B. Hockey

Bij ons op school spelen we 'push-schuifhockey' op een hockeyveld 4 tegen 4 met een lichte hockeybal. Voor de hantering van de stick hebben we de volgende spelregel: bij de schuifslag en de push altijd twee handen uit elkaar aan de stick en de stick niet hoger dan de knie. Nu is dit laatste moeilijk te handhaven: de stick komt ondanks deze spelregel vaak hoger dan de knie (tot heuphoogte wordt gedoogd). We zien echter ook leerlingen die de bal slaan met de stick: de stick komt hoger dan de heup en soms zelfs op schouderhoogte. We spreken de leerlingen hierop aan, maar onlangs kreeg een leerling toch een stick tegen zijn hoofd. De vader sprak de school hierop aan: waarom wij hockey spelen zonder mondbitjes? Immers dit is ook verplicht op de vereniging. Binnen onze vaksectie hebben we dit voorval nabesproken en hebben tot nu toe geen oplossing. Welke oplossingen hanteren andere scholen om de veiligheid bij hockey te waarborgen?

Veiligheids casus C. Klokkenluiden

De leerlingen vragen regelmatig of zij mogen klokkenluiden met de touwen. Bij ons op school hebben we enkele schotels zodat de leerlingen stevig zitten. Voorheen deden we dat met een 8-knoop. We maken met de leerlingen duidelijke afspraken over de hoogte: de leerling op de schotel geeft de maximale hoogte aan. Sowieso is de maximale hoogte onderkantraam. Toch bekruipt ons het gevoel dat er

Dit is gesprekstof voor jou en jouw collega's in de vakgroep. We zijn benieuwd naar jouw/jullie mening

Heb je zelf ook een veiligheidsdilemma, mail jouw casus naar onderwijs@kvlo.nl

een ongeluk kan gebeuren, een leerling door een black-out de touwen loslaat. Een leerling die van raamhoogte naar beneden valt, kan zich ernstig blesseren. Hiernaast vragen we ons ook steeds meer af of het doel op het gebied van leren bewegen minimaal is en voor de reguleringsdoelen kunnen we ook andere activiteiten inzetten (die ook heel leuk worden gevonden). Bij ons op school vragen we ons af of we 'klokkenluiden' nog moeten aanbieden. Hoe is dit op andere scholen?

Veiligheids casus D. 'Eigen' materiaal

Voor de kleuters heb ik een goedkope fitnessstrampoline aangeschaft en in de

grote gymzaal staat een slackline die ik via marktplaats op de kop heb getikt. Ook ben ik handig en heb ik voor aan het wandrek een plateautje getimmerd. Hieraan kan een glijbaan worden opgehangen, zodat je makkelijker van het wandrek op de glijbaan kunt stappen. Zo kunnen ook de minder handige kinderen zonder hulp gaan glijden. Uiteraard heb ik elk jaar een keuring van mijn zaal en de grote materialen, maar de bovenstaande materialen worden niet meegenomen in de keuring. Ook de saltostoel die voor mij is aangeschaft (dus toch al zeker meer dan twintig jaar geleden) wordt nooit meegenomen in de keuring. Is dit

eigenlijk de juiste gang van zaken? Al de bovenstaande materialen werken prima, maar hoe zit dit eigenlijk met de aansprakelijkheid en mag ik überhaupt zelf geknutselde materialen gebruiken in mijn gymzaal? Hebben jullie hier ervaring mee, wat doen jullie?

Wij denken graag mee

Hebben jullie (jij en jouw vakgroep) hier een mening over of heb je zelf ook een veiligheidsdilemma en wil je dat aan ons voorleggen voor een advies, mail dan jouw casus naar onderwijs@kvlo.nl, onder vermelding van je naam, school en plaats. ●

Contact

ark.van.m@hsleiden.nl

Monique van Ark is opleidingsdocent bewegingsonderwijs aan de Hogeschool Leiden, voorzitter van landelijk pabo netwerk bewegingsonderwijs en lid van de redactieraad van LO Magazine

Kernwoorden

veiligheid, rechtmatigheid, aansprakelijkheid

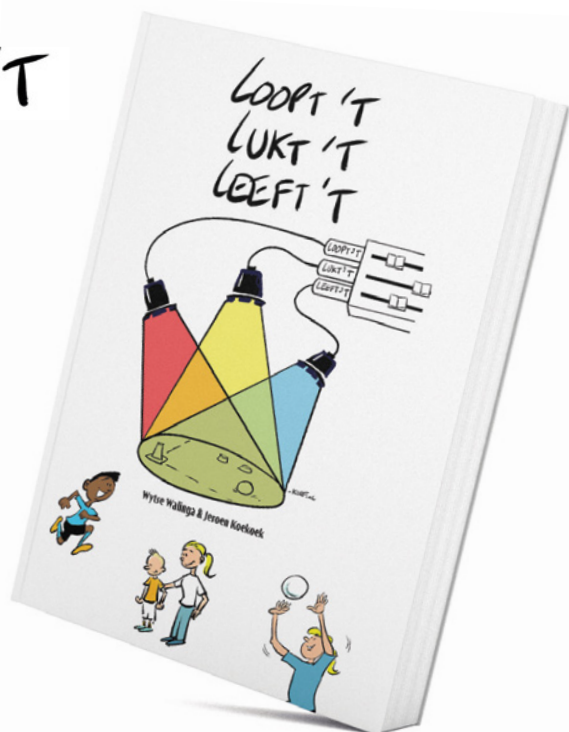
LOOPT 'T LUKT 'T LEEFT 'T

Coachen is het mooiste vak dat er is. Spelers plezier laten beleven aan sport én zorgen dat ze zich ontwikkelen. Wat je daarbij gaat helpen is het *Handboek loopt 't, lukt 't, leeft 't*; een must voor iedere coach.

Het handboek is geschreven door deskundigen op het gebied van beweegdidactiek. Aan de hand van het gerenommeerde en alom geprezen model loopt 't, lukt 't, leeft 't bieden we je een kader om op praktische en laagdrempelige wijze rijke leeromgevingen te creëren.

Auteurs: Wytse Walinga & Jeroen Koekoek

janluitingfonds
blijven groeien in je vak

Bestel het boek nu voor slechts 36,99 euro op www.janluitingfonds.nl/publicaties/

